

PRIKAZI NOVIH KONFERENCIJA, LJETNIH ŠKOLA I KNJIGA REVIEWS OF NEW CONFERENCES, SUMMER SCHOOLS AND BOOKS

OSVRT NA KONFERENCIJU *EUROPEAN SOCIETY FOR ENVIRONMENTAL HISTORY CONFERENCE 2022* (4. – 8. SRPNJA 2022., BRISTOL, UJEDINJENO KRALJEVSTVO)

Između 4. i 8. srpnja 2022. u Bristolu je održana konferencija *ESEH 2022* pod naslovom »Same planet, different worlds: environmental histories imagining anew«, čime su organizatori konferencije željeli naznačiti važnost svijesti o utjecaju pandemije COVID-19 ne samo na globalne socio-ekonomske i političke procese nego i na formiranje novih interesa (ili vraćanje relevantnosti na prošle) te o potencijalnoj promjeni paradigme u historiografskoj produkciji. Konferencija je izvorno trebala biti održana 2021., ali je termin pomaknut zbog epidemioloških mjera. Na internetskim stranicama konferencije kao ključni cilj navodi se poticanje na pisanje etičke, održive i relevantne povijesti. Nadalje, neke od tema koje su naznačene kao poželjne u praćenju ključne niti vodilje konferencije su: utjecaj pandemija na politiku, međudnos javnog zdravstva i okoliša, povezanost industrijskih i poljoprivrednih procesa u ljudskoj povijesti na širenje patogena i osvrt na interdisciplinarna istraživanja. Nastavno na tu temu, organizatori su također istaknuli značaj sljedećih dviju, međusobno povezanih, stavki: digitalne dimenzije konferencije (koja je inspirirana prelaskom na rad na daljinu zbog globalnih epidemioloških mjera) i fokus na uključivanju marginaliziranih sudionika konferencije, poput onih koji dolaze iz zemalja globalnog juga.¹

Prije nego što prijedem na kratki opis izlaganja koja sam slušao, valjalo bi navesti nekoliko uvodnih napomena. Konferencija *ESEH 2022* prva je veća međunarodna konferencija koju sam pohađao, stoga valja imati na umu da su sve impresije omeđene tom perspektivom. Nadalje, konferencija je obilovala različitim događajima, od tematski određenih sesija ispunjenih predavanjima, preko predstavljanja knjiga i plakata te okruglih stolova. Sva izlaganja bila su organizirana u vremenski paralelnim sesijama zbog čega je bilo potrebno probirati događaje. U mom slučaju, posebno sam se fokusirao na sva izlaganja o ulozi bolesti u povijesti zbog osobnog interesa za tematikom, ali sam također pohađao blokove koji su obrađivali druge teme i pristupe. Također, sesije koje su održavane isključivo *online* (poput onih koje su održavane prvi dan) nisam mogao slušati zato što nisam ponio prijenosno računalo, ali i zato što opcija zajedničkog slušanja nije bila omogućena u prostorijama Sveučilišta u Bristolu u kojima se održavala konferencija. Naposljetku, održavane su i terenske nastave koje su posjećivale obližnje lokalitete od značaja (npr. posjet Blaenavonu kao lokalitetu pod zaštitom UNESCO-a poznatom po industrijskoj baštini) na koje nisam išao.

Prva sesija koju sam pohađao tijekom 5. srpnja bavila se novim pristupima Justinijanovoj kugi. Točnije, predavanja su razlagala demografske i ekonomske posljedice očitovane u promjenama u pejzažu, tretmanu bolesti kod Grgura iz Toursa, paleogenetskim istraživanjima o toj pandemiji te, u slučaju zadnjeg predavanja, povezanošću Justinijanove kuge s klimatskim promjenama. Idući skup predavanja bavio se temom međudnosa društvenih klasa, zaraznih bolesti i pandemija. Izlaganja su se bavila bubonskom kugom u Indiji za vrijeme britanskog kolonijalizma i tretmanu bolesti u spisima Friedricha Engelsa. Također, autor ovih redaka je u tom bloku održao i predavanje o mogućnosti toga da je Antoninska kuga bila prva europska pandemija.² Posljednja serija predavanja tog dana, prva u nizu od nekoliko sesija koje se bave epidemijama u kontekstu povijesti okoliša, bavila se studijama slučaja o

¹ *European Society for Environmental History Conference 2022*. Dostupna na: <https://eseh2022.blogs.bristol.ac.uk/>.

² Izlaganje zasnovano na: Krnjeta, I. (2021), "Antoninska kuga – prva pandemija u Europskoj povijesti?", *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu* Vol. 53, No. 1: str. 47–78.

Crnoj smrti (u ovom slučaju u regiji Hainaut u Belgiji), iskorjenjivanju malarije u Švicarskoj te utjecaju Španjolske gripe na Bernski kanton u kojoj se razrađivao koncept »ranjivih društava«.

Prva predavanja idućeg dana razrađivala su »mitove, strategije i stvarnosti« svijesti o okolišu te su pokrivala aspekte poput: grafičkih prikaza geološkog razdoblja karbona za vrijeme industrijalizacije u Britaniji; pitanjima okolišne svijesti i čiste energije u spisima Nikole Tesle te odnosu čelnika naftne industrije u 1970-ima prema očuvanju okoliša. Zadnje predavanje u tom bloku tematiziralo je pokrete za očuvanje okoliša (točnije šuma mangrova) u Bangladešu. Iduća sesija bavila se poviješću i antropološkim aspektima šumarstva te je podrobnije razlagala teme poput prosvjeda za očuvanje šume Bialowieze u Poljskoj te ranonovovjekovnog prijenosa specifične vrste akacija iz Australije u Portugal. U slučaju druge teme, analizirao se i diskurs vezan uz tu botaničku introdukciju. Zadnje predavanje tog dana, koje je održano *online*, a odslušano uživo u prostorijama Sveučilišta u Bristolu, bavilo se poljoprivredom na prostoru visočja na prostoru pustinje Negev u rimskom i bizantskom razdoblju.

Dan 7. srpnja započinje s manjim okruglim stolom koji se bavio pitanjem antropocena kao posebnog problema s kojim se povijest okoliša mora uhvatiti ukoštac. Tom prilikom raspravljalo se o tragovima antropocena u geološkim slojevima (uzetima s Antarktike i iz Baltičkog mora), kao i na koji se način može vidjeti početak te nove predložene epohe. Izlagači kao »početni datum« predlažu 1950. godinu. Drugi izlagač bavio se konceptom tehnosfere i izložio je tezu da su gradovi ključni čimbenici okolišnih promjena u antropocenu. Iduće predavanje bilo je predstavljanje knjige u pripremi Žige Zwittera koja se bavi korištenjem alpskih travnjaka tijekom ranog novog vijeka. Nakon toga uslijedila je sesija o povijesti šumarenja, s posebnim fokusom na fenomen požara što se je razrađivalo na studijama slučaja iz Španjolske i SAD-a. Posljednji blok predavanja tog dana bavio se temom utjecaja klimatske varijabilnosti na širenje bolesti. Prvo izlaganje bavilo se upravo tom tematikom za razdoblje srednjovjekovne i ranonovovjekovne Europe te je povezivalo izbijanja pojedinih bolesti sa specifičnim klimatskim uvjetima i s klimatski izazvanom glađu. Iduće predavanje analiziralo je genetsku povijest bubonske kuge u razdoblju srednjeg i ranog novog vijeka, dok se posljednje bavilo interakcijama klime i kuge u Lincolnshireu u Engleskoj tijekom 16. i 17. stoljeća.

Zadnji dan konferencije počeo je završnim blokom predavanja o ulozi bolesti u povijesti okoliša, točnije o ljudskom čimbeniku. Predavanja su se bavila poveznicom bolesti i gladi u istočnoj Angliji od 16. do 19. st.; pitanjem pokretljivosti i bolesti u Finskoj tijekom gladi u 1690-im godinama; značajem bubonske kuge tijekom šire društvene, ekonomske i političke krize od 1770. do 1772. godine te mikrohistorijskim pristupom Španjolskoj gripi u švicarskim kantonima. Iduća sesija bavila se tematikom klimatskih promjena u općenitijem smislu. Prvo je predavanje razrađivalo energetske tranzicije tijekom malog ledenog doba, dok je drugo poslužilo kao filozofski orijentirana analiza pokreta klimatskog pesimizma. Potonje predavanje, također kroz spomenutu prizmu, sagledavalo je koncept civilizacijskog kolapsa koji bi potencijalno uslijedio uslijed klimatskih promjena. Odslušao sam i manji dio okruglog stola koji je pokrивao teme o pisanju i budućnosti tzv. nuklearne povijesti, odnosno na koje se sve načine može pristupiti proučavanju upotrebe i korištenja nuklearne energije. Zadnje predavanje koje sam slušao bavilo se raketom Saturn V. i na taj način predstavilo mogućnost ekohistorijskog aspekta pri istraživanju svemirske utrke.

Zaključno, ova konferencija značajna je po sljedeće dvije, relativno povezane, pojedinosti. Prva se tiče jednog od već spomenutih načela koje je u provedbi uspješno implementirano, a to je istinski interdisciplinarni i internacionalni karakter konferencije. Drugim riječima, sudionici su došli iz niza različitih disciplina i različitih zemalja, uključujući i one globalnog juga (npr. Bangladeš i Čile) koji su stavili fokus na teme koje u europskoj historiografiji rijetko dolaze do izražaja. Druga je stavka širok raspon tema i pristupa koji su predstavljeni, od »tradicionalno« ekohistorijskih, poput antropogenih promjena historijskog pejzaža ili utjecaja bolesti na povijesna društva, sve do onih koje osobno smatram potpunim novinama, poput filozofske analize tekstova koji se bave okolišnom filozofijom ili nuklearne povijesti.

Igor KRNJETA

Ekonomska i ekohistorija
Economic- and Ecohistory

Časopis za gospodarsku povijest i povijest okoliša

Journal for Economic History and Environmental History

Tema broja / Topic

**Povezanost Malog ledenog doba i
nedostatka hrane početkom 19. stoljeća**
*The connection of The Little Ice Age and food shortage
at the beginning of the 19th century*

Volumen XIX. / Broj 19
Zagreb – Samobor 2023.
ISSN 1845-5867
UDK 33 + 9 + 504.3

Nakladnici / Publishers:

Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju
Society for Croatian Economic History and Environmental History
Ivana Lučića 3, HR – 10000 Zagreb
sites.google.com/site/ekoekohist/

Izdavačka kuća Meridijani
p.p. 132, 10430 Samobor
tel.: 01/33-62-367, faks: 01/33-60-321
e-mail: meridijani@meridijani.com
www.meridijani.com

Sunakladnik / Co-publisher: Ekohistorijski laboratorij Centra za komparativnohistorijske i interkulturalne studije Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb, Hrvatska www.ffzg.unizg.hr; <http://ckhis.ffzg.unizg.hr/>

Glavni i odgovorni urednik / Editor-in-chief:

Hrvoje Petrić

Uredništvo / Editorial Staff:

Dragutin Feletar, Željko Holjevac, Mira Kolar-Dimitrijević, Dubravka Mlinarić, Nenad Moačanin, Hrvoje Petrić, Drago Roksandić, Mirela Slukan Altić, Ivica Šute, Žiga Zwitter

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Board:

Drago Roksandić – president/predsjednik (Zagreb), Daniel Barić (Sorbonne-Paris, Francuska), Marija Benić Penava (Dubrovnik), Slaven Bertoša (Pula), Zrinka Blažević (Zagreb), Tatjana Buklijaš (Auckland, New Zealand), Ljiljana Dobrovšak (Zagreb), Goran Đurđević (Beijing/Peking, NR Kina), Josip Faričić (Zadar), Borna Fürst Bjeliš (Zagreb), Boris Golec (Ljubljana, Slovenija), Hrvoje Gračanin (Zagreb), Paul Hirt (Tempe, SAD), Andrej Hozjan (Maribor, Slovenija), Egidio Ivetic (Padova, Italija), Silvije Jerčinović (Križevci), Isao Koshimura (Tokio, Japan), Marino Manin (Zagreb), Christof Mauch (München, Njemačka), Kristina Milković (Zagreb), Ivan Mirnik (Zagreb), Mirjana Morosini Dominick (Washington D.C., SAD), Géza Pálffy (Budimpešta, Mađarska), Daniel Patafta (Zagreb), Hrvoje Petrić (Zagreb), Lajos Rácz (Szeged, Mađarska), Gordana Ravančić (Zagreb), Marko Šarić (Zagreb), Mladen Tomorad (Zagreb), Jaroslav Vencalek (Ostrava, Češka), Milan Vrbanus (Slavonski Brod, Zagreb), Frank Zelko (Honolulu, SAD), Zlata Živaković Kerže (Osijek), Matija Zorn (Ljubljana), Ivana Žebec Šilj (Zagreb)

UDK oznake članaka / Article's UDC markups:

Ivica Zvonar

Prijelom / Layout:

Saša Bogadi

Za nakladnike / Journal directors:

Petra Somek, Hrvoje Petrić, Domagoj Tončinić

ISSN 1849-0190 (Online) ISSN 1845-5867 (Tisak)

Tisak / Print by:

Bogadigrafika, Koprivnica 2024.

Adresa uredništva / Mailing addresses:

Hrvoje Petrić (editor/urednik)
Odsjek za povijest, Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb
e-mail: hrvoje.petric@ffzg.hr
ili Vinka Vošickog 5, HR-48000 Koprivnica

Tiskano uz djelomičnu potporu Grada Koprivnice

Print partially supported by the City of Koprivnica

Na naslovnici / Cover:

Posljednja poplava u Kosinjskoj dolini 2018. godine / *The latest flood in Kosinj Valley in 2018.*

Ekonomsku i ekohistoriju referiraju:

CAB Abstracts

HISTORICAL ABSTRACTS, ABC CLIO Library, Santa Barbara, California, USA

AMERICA: HISTORY AND LIFE, Washington, USA

JOURNAL OF ECONOMIC LITERATURE (JEL), Pittsburgh, USA

CENTRAL AND EASTERN ONLINE LIBRARY, Frankfurt am Main, Deutschland

ECONLIT – AMERICAN ECONOMIC ASSOCIATION, Nashville, USA

Popis suradnika u časopisu »Ekonomska i ekohistorija«, broj 19 (2023.)

List of contributors in the magazine »Economic- and ecohistory«, number 19 (2023)

Lajos RÁCZ, Szeged University, Mađarska

Dorin-Ioan RUS, Universitätsarchiv Graz, Austrija

Ema PAŠIĆ, Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Dina PAŠIĆ, Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Hrvoje PETRIĆ, Odsjek za povijest, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Ivica ŠUTE, Odsjek za povijest, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Gašper OITZL, National Museum of Slovenia, Ljubljana, Slovenija

Ivan BRLIĆ, Institute of Social Sciences Ivo Pilar, Regional centre Gospić

Ivan ŠULC, University of Zagreb, Faculty of Science, Department of Geography

Bruno ŠAGI, diplomski student, Odsjek za povijest, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Adrian FILČIĆ, diplomski student, Odsjek za povijest, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Igor KRNJETA, doktorski student, Odsjek za povijest, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Marijana DLAČIĆ, doktorska studentica, Sveučilište u Zadru

WANG Wenxin, Beijing Foreign Studies University, NR Kina

LIANG Conyng, Beijing Foreign Studies University, NR Kina

YIN Yuxuan, Beijing Foreign Studies University, NR Kina

Mihael OJSTERŠEK, Inštitut za novejšo zgodovino, Ljubljana, Slovenija